ПОРТРЕТНИ ОПИСАНИЯ И ЛИЧНОСТНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ В ХРОНИКАТА НА ЙОАН МАЛАЛА

Димитър Пеев (София)

Хрониката на Йоан Малала е един от най-интересните паметници на византийската историческа мисъл. Преведена през най-ранния период на старобългарската книжнина, тя в много отношения става модел на християнско историческо мислене. От една страна, това е първата византийска монашеска хроника, в която са прокарани идеята за отмерване на времето по императори и разбирането за историята като единен мирови процес, маркиран, често формално, от личността на владетеля. От друга страна, тя съдържа голямо количество сведения от античната история и митология, което се дължи на опита да бъде включена тази част от човешката история в налагащия се юдейско-християнски модел на света[1]. Основен структурен елемент на Хрониката е царуването, а отделните царувания са свързани помежду си с асиндетична връзка. Тази особеност на съчинението на Малала понякога е причина и за не особено ласкавите отзиви за него сред съвременните византинисти[2]. На микроравнище по подобен начин са изградени описанията на външност и личностните характеристики, сполучливо наречени от Хунгер *somatopsychogrammata*[3]. Интересното при тях е, че напълно отсъства оценъчният елемент, така характерен за жанра като цяло. Тези соматопсихограми са изключително впечатляващи и са обект на коментар почти във всички изследвания, посветени на Малала (вж. Schlissel/Fleischenberg, Чернышева и Любарский[4]). Впоследствие подобни описания започват да се срещат в почти всички монашески хроники, като се превръщат едва ли не в задължително изискване при описание личността на владетеля, както на византийска, така и на славянска почва. Въпреки широката им фиксация изобщо в средновековната православна литература, в такава голяма концентрация те се срещат единствено в Хрониката на Малала. Друго произведение на

---

[1] Вж. ***Любарский Я. Н.*** "Хронография" Иоанна Малалы (проблемы композиции). – В: Я. Н. Любарский. Византийские историки и писатели (сборник статей). СПб, 1999, с. 7–20. (Репринт на статия със същото заглавие от сб. "Festschrift für Fairy von Lilienfeld". Erlangen, 1982. S. 411–429.).

[2] По-подробно вж. ***Любарский Я. Н.*** "Хронография" Иоанна Малалы (проблемы композиции)..., с. 7–8.

[3] ***Hunger H.*** Die hochsprachliche profane Literatur der Byzantiner, I. München. 1978, S. 322.

[4] ***Schlissel O., V. Fleischenberg.*** Die psychoetische Charakteristik in den Porträts der Chronographie des Ioannes Malalas. – In: Studien zur vergleichenden Literaturgeschichte, 1909. Bd. 9. (За съжаление, тази статия не ми беше достъпна, цит. по ***Любарский Я. Н.*** Герои "Хронографии" Иоанна Малалы. – В: Я. Н. Любарский. Византийские историки и писатели (сборник статей). СПб, 1999, с. 21–30, бел. 13. (Репринт на статия със същото заглавие от сб. "Кавказ и Византия", вып. 6. Ереван, 1988. С. 110–119.). Вж. по-подробна библиография по въпроса във: ***Любарский Я. Н.*** Герои "Хронографии" Иоанна Малалы...; ***Чернышева М. И.*** О соотношении славянского перевода "Хроники Иоанна Малалы" и ее греческого текста. (На мотериале портретной лексики). – ТОДРЛ, XXXVII, 1983, с. 222–228.

старобългарската литература, посветено изцяло на психо-етично описание, е Слово за нрава и облика на св. Богородица и Исус Христос на Епифаний мних от Берлинския сборник (вж. БерСб ff. 34r-36r), от което в редки случаи ще привличам сравнителен материал.

В Хрониката на Йоан Малала се срещат 56 соматопсихограми на герои от Античната митология и участници в Троянската война, римски и византийски императори, отделни личности и др. Те формират един ярък и достатъчно хомогенен пласт лексика, неизследван от лексикографско гледище. Хрониката, както е известно, е съхранена само в състава на Хронографите, запазени в руски преписи от XV–XVII век. и степента на съхраненост на превода, възникнал през X век в Симеонова България, далеч не е задоволителна. Византийската традиция също не пази Хрониката в пълния й вид. Това добре се вижда и в разгледаните пасажи, в които съотнасянето гръцки – старобългарски текст е доста условно. Редът на изброяването на физическите характеристики често пъти е объркан и те не са в еднаква последователност в двата текста. Има пропуски на отделни характеристики и в гръцкия, и в старобългарския текст, което води до контаминации между съседни описания[5], както и до някои неправилни съотнасяния на неясни в семантично отношение лексеми с гръцкия оригинал в МСДРЯ. В началото на троянския цикъл в гръцкия текст има голяма лакуна, поради което описанията на Агамемнон, Менелай, Ахил, Патрокъл, Аякс Теламонид, Одисей, Диомед, Нестор, Бротезилай, Паламид са без гръцки съответствѝя. Същото се отнася и за соматопсихограмите на византийските императори Лъв Млади и Зенон, както и на патриция Леонтий. От друга страна в старобългарския превод липсват, спрямо гръцкия оригинал, описанията на Филоктет и Главк, въпреки че голяма част от характеризиращите ги епитети могат да бъдат открити в предхождащите ги описания съответно на Неоптолем и Еней[6]. Тези причини, довели до известни неясноти и неправилни тълкувания в Материалите на Срезневски, както и липсата на част от тази лексика в известните лексикографски справочници, са повод за настоящото проучване[7].

I. Общ вид

лѣпъ и красьнъ са основни общи характеристики за красив външен вид, превеждат гр. κατεσταλμένος, εὔθετος, ἐλλόγιμος, εὔστολος;

Ръст: възрастъ: бѣ же възрастом добротѣлесна, предобра възрастомь, възрастомь срѣднии[8]. Към този тип характеристики спадат още низъкъ и великъ. **Възрастъ** превежда най-често гр. ἡλικία, докато низъкъ и великъ – κονδοειδής, μέγας. Друг начин за изразяване на общ изглед е

---

[5] ***Чернышева М. И.*** О соотношении славянского перевода ..., с. 224–225.

[6] Пак там.

[7] За по-голяма яснота и прегледност старобългарският текст на описанията заедно с успореден гръцки текст е изнесен като **Приложение 1**. В **Приложение 2** предлагам речник на описанията, включени в Приложение 1.

[8] В илюстративния материал примерите са с оригинална ортография.

съчетание с лексемата тѣло: великъ тѣломъ, тѣломъ высокъ, тѣломъ низъкъ, тѣломъ срѣднїи, тѣломъ добръ, тѣломъ на четверти крѣпокъ, чисть тѣломъ, тѣломъ прѣдобра; те предават освен изброените κονδοειδής и μέγας, гр. ἡλικία, ἰδέα, θέα.

Цвят на кожата: гр. λευκός и μελάγχροος се превеждат съответно с бѣлъ или чистъ (най-често) и смаглъ. Например хубавата Елена е охарактеризирана като чиста акы снѣгъ λευκὴ ὡσεὶ χιών. Също така се използва и прилагателното роумѣнъ μελίχρους, т.е. 'с цвят на мед', по-често 'имащ здрав вид' и е характеристика на отделни части на тялото – устни, бузи и т.н. Вж. и надъроумѣнъ 'румен, червен, със здрав вид' без гръцко съответствие.

II.а. Описания на главата

Глава: доброглавъ εὐκέφαλος.

Лице: длъгъ лицемъ μάκροψις, кроугломъ лицемъ, кроуговатымъ лицемъ στρογγυλόψις, тихимъ лицемъ, тонкымъ лицемъ λεπτοχαράκτηρος, чистъ лицемъ, чистымъ лицемъ - ὄψις; добролнкъ и добрълнкъ, като във втория случай и двете части на композита се скланят: добралика εὐχαράκτηρος, длъголикъ μάκροψις, плосколикъ, плосколиць 'имащ широко лице' πλατόψις.

Очи: зѣкръ 'светлоок, синеок' γλαυκός, γλαυκόφθαλμος, ὑπόγλαυκος, с вариации зекръ и зеркъ, второто предполага старобългарска форма зрькъ, явно калка на гр. γλαυκός. Фасмер (II, 95) смята, че се среща само в руско-църковно-славянски, като отбелязва, че изходната форма е неясна, възможно от **зерькъ, *иззерькъ*. Наличието на фонетичен вариант зеркъ (в 14 и 16 описание) ни дава основание да предположим изходна форма зрькъ със закономерен за руската редакция фонетичен облик на сонантите -ьрь- > -ерь- > -ер- и последваща метатеза на съгласковата група -рк- > -кр-, която в абсолютен изглас се оказва труднопроизносима за славянския артикулационен инвентар. Според МСДРЯ семантичното гнездо зѣкрын/зекрын, зеркын, изеркын се среща основно в паметници, възникнали в южнославянска езикова среда (Хрониката на Йоан Малала и Александрията). Илюстративният материал за речниковата статия изекрын в МСДРЯ е от описанието на император Клавдий и на ап. Павел. В по-късното издание на Истрин и двата примера са тълкувани като съюз и и прил. зекръ[9], т.е. твърде е вероятно вариантът изекръ в МСДРЯ да е плод на

[9] ***Истрин В. М.*** Хроника Iоанна Малалы въ славянскомъ переводѣ. Книги XI—XIV. – Сборникъ Отдѣленія русскаго языка и словесности императорской Академіи наукъ, т. 90, вып. 2. СПб., с. 17, 24. Ср. Приложение 1, описания 41 и 44.

неправилно разделяне на текста в някое от изданията от началото на славянската филология. Възможно е също така протезата на *и* в инварианта *иззеркыи* (Фасмер II, 95) да се е появила под тюркско влияние. Срв. бълг. диал. *зъркели*, както и рус. *зеркало*. Ѱрънама ꙁѣницама μελάγχορος; напоухлъ в съчетанието напѹхлыма оунма οἰνοπαὴς τοὺς ὀφθαλμούς 'с очи, имащи винен цвят'; доброокъ εὐόφθαλμος, добрыма оунма, великъ оунма, малыма оунма, плънома оунма. кривъ 'кривоглед' στραβός, ὑπόστραβος. Велеокъ μεγαλόφθαλμος, великома оунма влъгъкама (вм. влъгъкома) 'с големи и влажни очи' (в описанието на хубавата Елена).

Вежди: възнесенома бровма χάτοφρυς 'с високомерно вдигнати вежди' (характеристика на Парис), ѵѫстома бровма, ѵѫстъ бровма, ѵѫстома бровма (σύνοφρυς) 'със сключени вежди', наꙁелие вѣкома (κεχολλαϊσμένα ἔχουσα βλέφαρα), където наꙁельнъ (от ꙁелье) означава 'гримирани с антимон', т.е. 'с клепачи, гримирани с антимон'.

Нос: доброносьнъ, доброносъ 'с красив нос' εὔρινος; лѫконосъ 'с гърбав нос' ἀγχυλόρινος; добрымъ носомъ εὔρινος; дльгоносъ, великъ носомъ μαχρόρινος; кривоносъ 'с гърбав нос' στρεβλόρινος. За жена се среща тънконоса λεπτόρινος.

Уста: оустьнатъ 'с месести, дебели устни', гр. Ø, велеоустъ 'велеуст, с голяма уста' μεγαλόστομος. За жена: мала оусты, рѹмѧныма оустнама ἀνθηρόχειλος (букв. 'с цъфтящи устни') 'с изящни устни'.

Бузи: (само при жени) добрама ланитома εὐπάρειος.

Мустаци: наоусъ, обоусѣвалъ, посмѣдающь оусомъ 'с току-що наболи мустаци' ἀρχιγένειος.

Брада: гѫстобрадъ, ѵѫстобрадъ, гѫстъ брадоѭ 'с гъста брада' δασυπώγων; добробрадъ 'имащ хубава гъста брада' εὐπώγων; рѣдобрадъ σπανὸς τὸ γένειον. Към тази категория би трябвало да бъдат отнесени и неясните соусобрадъ и соусъ, които нямат гръцки съответствия. И в простото, и в сложното прилагателно може да се възстанови стб. сѫсъ със значение 'взаимен, съвместен, срещу'. Тъй като соусобрадъ е характеристика за брада, може да се предположи значение 'с разцепена на две брада' или образно казано 'с брада във формата на обърнато М', откъдето соусъ или сѫсъ като физическа характеристика би трябвало да означава 'с разполовена на две брадичка, с брадичка с дълбока трапчинка'.

Коса: владь – велию владью, гѹстою владью, дльгою владью, гѹстою владью οὐλόθριξ, роусою владью ὑπόξανθος. Тази лексема явно е мотивирана от древното схващане, че силата се намира в косата. В останалите случаи за коса се използват композити с корена влас-: кратовласъ, кратокъ власы χονδόθριξ,

прости власи, простовласъ ἁπλόθριξ, роусовласъ, роусовласа нажелть ὑπόξανθος, роусавласа ξανθόκομος, чрьновласъ, чрьновласатъ μελάνθριξ, крокоръвъ 'къдрав, с чуплива коса' οὖλος, надъроусъ 'риж, огнено червен' - гр. Ø, нароусъ *прил. м., ж.*: нароусь 'тъмно рус, русоляв', вар. нароусо (!), нароусъі, нароусъ ὑπόξανθος. Налице е достатъчно ясна граматическа диференциация: окончание -ъ, когато се отнася до мъж, и с -ь – до жена, т.е. бихме могли да предположим, че става дума за остатъци от по-старо състояние на езика, когато са съществували прилагателни от ж.р. по *i*-основи. Вероятно това обяснява и неясните в морфологично отношение форми като нароусо и нароусъі, които са опит за подвеждане към познат или по-скоро продуктивен морфологичен тип. Подобно прилагателно по *i*-основи, но вече склонено, откриваме и в Берлинския сборник: нароусими власи (БерСб 35v 5). Роусъ: роуса власи οὐλόθριξ, роусою брадью ὑπόξανθος, роусома бровма ξάνθοφρυς. Важни характеристики в описанието на мъжете са просѣдъ μιξοπόλιος, плѣшивъ φαλακρός и въщелъ, гр. Ø. Въщел е тълкувано като неясно и с гр. съответствие ὑπόσιμος, което означава 'плосконос'. Но в разглежданите описания на хора се среща и лексемата въсечелъ (вероятно вм. въсчелъ), буквален превод на ἀναφάλας 'с плешивина на челото', което в старобългарски би трябвало да даде именно въщелъ, т.е. въщелъ не е 'плосконос', а 'с плешивина над челото'.

II.б. Описание на тялото

При описание на тялото се използват следните характеристики: власатъ; низменъ 'нисък, приземист'; плещистъ, плоскъ 'широкоплещест', превеждат πλατύς; погръбльнъ 'леко прегърбен, изгърбен' ὑπόκυρτος; благами пръсми εὔστηθος, добрыма пръстма (вм. пръсьма) εὔστηθος; широкыми пръсми, пръсистъ 'широкогръд, с голям гръден кош'; състроенъ 'добре сложен, с добро телосложение'; плънъ, дебелъ, тлъстъ 'пълен, мощен, масивен, набит, дебел' εὔογκος, στρογγυλός; чрѣватъ, чрѣвитъ 'имащ шкембе, шкембелия' προγάστωρ. Само за жени се употребява голѣната 'с изящни прасци' μικρόπους; добросъса 'с красиви гръди' καλλί-μασθος, εὔμασθος, ὀγκόμασθος; малосъса 'с изящни гръди' μικρόμασθος; малыма ногама μικρόπους; съсата 'с големи гърди, гърдеста' (характеристика на жената-сфинкс), гр. Ø; моужескымъ творомъ ἀνδροειδὴς τὴν πλάσιν 'с мъжка конструкция' (характеристика на Касандра).

II.в. Личностни характеристики

тяжкогласьнъ 'имащ плътен, нисък глас' βαρύφωνος; нѣморѣчивъ, прилепномъ языкомъ 'заекващ, пелтечещ; заекващ, пелтек, имащ дефект в говора' ψελλός; стрѣлець смотрьливъ 'точен, непропускащ стрелец' τοξότης εὔστοχος (Парис); строинъ 'подреден, дисциплиниран' εὔθετος, εὔτακτος;

тъщивъ 'жив, енергичен, деен' γοργός; сладъкъ 'приятен, ласкав, мил, кротък' γλυκύς; посоуплєнъ 'намръщен', гр. Ø; нароунтъ 'известен, знаменит; искусен'; напраснивъ 'избухлив' προπετής, ὀξύχολος (сръб. *напрасан* 'избухлив, стремителен, неукротим'); млъчаливъ 'мълчалив' ἥσυχος; крѣпъкъ 'силен, могъщ, твърд'; доброгласенъ 'с хубав глас, сладкогласен' καλλίφωνος; грълистъ 'гръмогласен', гр. Ø; гнѣвливъ ὀργίλος; боуатъ 'буен, невъздържан', гр. Ø; быстръ περίγοργος; бръзъ δρόμαξ; смѣхливъ 'весел' φιλόγελως; мъногосъвѣдъі 'много знаещ, добре осведомен' πολυίστωρ; ловьць лютъ κυνηγέτης; кръмистъ 'властен, властолюбив', гр. Ø; лютъ 'рязък, жесток, суров, краен' πικρὸς, μανικός; любодѣивъ 'обичащ наслажденията, хедонист' καταγύναιος, φιλήδονος (Парис); любодарливъ 'обичащ да подарява, щедър', гр. Ø; любочьстивъ 'почтителен, благоговеен' φιλότιμος; лѫкавъ δόλιος; книжьнъ 'книжен, грамотен', гр. Ø; добросанъ 'добре поставен, радващ се на голяма почит', гр. Ø; веледоушьнъ 'ведър, жив, темпераментен; великодушен' μεγαλόψυχος; благовѣстивъ 'разумен, здравомислещ', гр. Ø; благочьстивъ, гр. Ø; доброрекъ бесѣдникъ, гр. Ø; мысливъ 'разумен', гр. Ø; мѫдръ 'здравомислещ, умен, мъдър', гр. Ø; съмысльнъ 'здравомислещ, благоразумен, сдържан' σώφρων; съмысль *прил., неизм.* 'благоразумен, здравомислещ' φρόνιμος; срѣдовѣчь - *прил., неизм.* 'в разцвета на силите, на средна възраст' ὡραῖος.

От направения преглед става ясно, че още от най-ранната епоха старобългарският език е имал достатъчно богат и добре развит терминологичен инвентар за изграждане на психо-етичен портрет на художествен персонаж. Особено често са застъпени прилагателните с формант за доминиращ признак -атъ: крѫговатъ, оустнатъ, власатъ, чрѣватъ, голѣната, съсата и др., които и досега са жив словообразователен модел в българския език. Добре представени са и прилагателните с наставка -нстъ: плѣщистъ, прьсистъ, грълистъ, кръмистъ, модел, който не е чужд на нашето езиково съзнание, но е малко продуктивен. Основна част от епитетите са представени от прилагателните с нулев формант от типа беловласъ, рѣдобрадъ и т.н. Има и следи от по-старо състояние на езика, когато прилагателните от ж.р. по стара *i*-основа са били жив продуктивен тип.

Използвана литература:

Истрин В. М. 1897. Первая книга хроники Іоанна Малалы. — Записки императорской Академии наукъ, серия VIII, т. 1, № 3. СПб, с. 1–29.

—. 1902. Хроника Іоанна Малалы въ славянскомъ переводѣ. Книга вторая. — Лѣтописи историко-филологическаго общества при Новороссійкомъ университетѣ, т. X, Византійско-славѣнское отделение, вып. VII. Одесса, с. 437–486.

—. 1902. Хроника Іоанна Малалы въ славянскомъ переводѣ. Книга третья. — Лѣтописи историко-филологическаго общества при Новороссійкомъ университетѣ, т. X, Византійско-славѣнское отделение, вып. VII, Приложенія. Одесса, с. 48–52.

—. 1905. Хроника Іоанна Малалы въ славянскомъ переводѣ. Книга четвертая. — Лѣтописи историко-филологическаго общества при Новороссійкомъ университетѣ, т. XIII, Византійско-славѣнское отделение, вып. VIII. Одесса, с. 342–367.

—. 1909. Хроника Іоанна Малалы въ славянскомъ переводѣ. Книга пятая. — Лѣтописи историко-филологическаго общества при Новороссійкомъ университетѣ, т. XV, Византійско-славѣнское отделение, вып. IX. Одесса, с. 1–51.

—. 1911. Хроника Іоанна Малалы въ славянскомъ переводѣ. Книги шестая и седьмая. — Сборникъ Отдѣленія русскаго языка и словесности императорской Академіи наукъ, т. 89, вып. 3. СПб., с. 1–50.

—. 1911. Хроника Іоанна Малалы въ славянскомъ переводѣ. Книги восьмая и девятая. — Сборникъ Отдѣленія русскаго языка и словесности императорской Академіи наукъ, т. 89, вып. 4. СПб., с. 1–39.

—. 1913. Хроника Іоанна Малалы въ славянскомъ переводѣ. Книга десятая. — Лѣтописи историко-филологическаго общества при Новороссійкомъ университетѣ, т. XVII, Византійско-славѣнское отделение. Одесса, с. 1–44.

—. 1913 а. Хроника Іоанна Малалы въ славянскомъ переводѣ. Книги XI–XIV. — Сборникъ Отдѣленія русскаго языка и словесности императорской Академіи наукъ, т. 90, вып. 2. СПб., с. 1–31.

—. 1914. Хроника Іоанна Малалы въ славянскомъ переводѣ. Книги XV–XVIII. — Сборникъ Отдѣленія русскаго языка и словесности императорской Академіи наукъ, т. 91, вып. 2, Приложенія. СПб., с. 1–47.

Любарский Я. Н. 1999. "Хронография" Иоанна Малалы (проблемы композиции). – В: Я. Н. Любарский. Византийские историки и писатели (сборник статей). СПб, с. 7–20. (Репринт на статия със същото заглавие от сб. "Festschrift für Fairy von Lilienfeld". Erlangen, 1982. S. 411–429.)

–. 1999а. Герои "Хронографии" Иоанна Малалы. – В: Я. Н. Любарский. Византийские историки и писатели (сборник статей). СПб, с. 21–30. (Репринт на статия със същото заглавие от сб. "Кавказ и Византия", вып. 6. Ереван, 1988. С. 110–119.)

Мещерский Н. А. 1956. Два неизданных отрывка древнеславянского перевода "Хроники" Иоанна Малалы. – Византийский временник, т. XI, М., Изд. АН СССР, с. 279–284.

Чернышева М. И. 1983. О соотношении славянского перевода "Хроники Иоанна Малалы" и ее греческого текста. (На мотериале портретной лексики). – ТОДРЛ, XXXVII, с. 222–228.

Hunger H. 1978. Die hochsprachliche profane Literatur der Byzantiner, I. München.

Malalas I. 1831. Joannis Malalae Chronographia. Ex recensione L. Dindorfii. Bonne.

Използвани речници, справочници и издания на текстове:

БерСб	Берлински сборник
МСДРЯ	***Срезневский И. И.*** Материалы для словаря древне-русскаго языка. Том I–III. СПб., 1893–1912. (Репринт: Москва, 1989).
СРЯ	Словарь русского языка XI–XVII вв. Москва, 1975–.
СС	Старославянский словарь (по рукописям X–XI веков). Под редакцией Р. М. Цейтлин, Р. Вечерки и Э. Благовой. Москва, 1994.

Фасмер — ***Фасмер М.*** Этимологический словарь русского языка. Том I–IV. Москва, 1987.

ЭССЯ — Этимологический словарь славянских языков: Праславянский лексический фонд. Под редакцией О. Н. Трубачева. Москва, 1974–.

Miklosich — ***Miklosich V. von.*** Lexicon palaeoslovenico-graeco-latinum. Wien, 1862–1865. (Reprint: Aalen, 1977).

SJS — Slovník jazyka staroslověnského. I–IV. Praha, 1959–1997.

Приложение 1. Описания на външност и личностови характеристики в Хрониката на Йоан Малала*.

1. въ ѕемлѝ то́н ꙗ̀ви сѧ нѣкто жена вдова, и̂менемъ Свнга, ѕлоѡ̀бразна, пръснста, сьсата, боуꙗ́та. (Историята на Едип (И с т р и н 1902:484)).	καὶ ἀκούσας ὅτι γυνή τις ὀνόματι Σφίγξ, ληστρίς, ἐλυμαίνετο πάντας τοὺς ἐπὶ τὰς Θήβας ἐρχομένους, καὶ στενὸν τὴν πόλιν· (M a l a l a s 1831:51)
2. въѕоромъ бѣаше Федра въѕрастомъ добротѣлесна, нарѹсь, доброноса, длъголнка, смыслена.	τῇ δὲ θέᾳ ἦν ἡ Φαίδρα τελεία, εὔστολος, μακρόψις, σώφρων. (M a l a l a s 1831:88)
3. Нполитъ же-тѣломъ бѣа̀ше срѣднїн, си́ленъ, смѧ́глъ, кратовласъ, въщелъ, кратошїн, пло́сколнкъ, кормнстъ, ѕѹбы вели́кы и̂мын, оу̂стнатъ, рѣдобра́дъ, ловець лю́тъ, смы́сленъ и̂ млъчѧлнвъ. (Историята на Тезей (И с т р и н 1905:366)).	ὁ δὲ Ἱππόλυτος τῇ θέᾳ ἦν τέλειος, εὐσθενής, μελάγχροος, κονδόθριξ, ὑπόσιμος, πλατόψις, ὀδόντας ἔχων μεγάλους, σπανὸς τὸ γένειον, κυνηγέτης, σώφρων δὲ καὶ ἥσυχος. (M a l a l a s 1831:88)
4. Єлень бо́ тѣломъ предобра и̂ въѕрастомъ, добрососа, чи́ста а̂кы снѣгъ, мла́да пло́тню, до́брома бро́вма, доброно́са, добралнка, роусовласа на́желть, вели́кома ѿчима влъгъкама, родостива, доброгла́сна, чю́денъ вѕоръ и̂моущи въ женахъ. бѣꙗ̂ше лѣтъ к҃ѕ· (Описание на хубавата Елена (И с т р и н 1909:1))	ἡ γὰρ Ἑλένη ἦν τελεία, εὔστολος, εὔμασθος, λευκὴ ὡσεὶ χιών, εὔοφρυς, εὔρινος, εὐχαράκτηρος, οὐλόθριξ, ὑπόξανθος, μεγάλους ἔχουσα ὀφθαλμούς, εὐχαρής, καλλίφωνος, φοβερὸν θέαμα εἰς γυναῖκας· ἦν δὲ ἐνιαυτῶν κς. (M a l a l a s 1831:91)

* Тъй като Истрин не следва пунктуацията на ръкописите, по които издава Хрониката на Малала и поради това тя не може да бъде възстановена, си позволявам да не възпроизвеждам изцяло предложената от издателя пунктуация, а да въведа, където се налага, съвременна такава, според логиката на текста. Също така, където се налага, в скоби са дадени пояснения, спомагащи за по-доброто разбиране на текста.

5. ...и҆ въꙁемъ всѐ цр҃тво є҆го, и҆ дщє́рь є҆го Диѡ҆миду приведе. бѣ же ѡ҆трꙍковица чи́ста, плъна, крꙋговатымъ лицемъ, и҆ ꙁѣкра, и҆ въꙁрасла, нарꙋсы, лѣ́тъ к҃ дв҃ою (=дѣвою – бел. Д.П.) (Диомида, дъщеря на Фарвант (И с т р и н 1909: 7, 8)).	καὶ λαμβάνει πάντα τὰ τῆς βασιλείας αὐτοῦ, καὶ τὴν θυγατέρα αὐτοῦ Διομήδαν ἄγει· ἦν δὲ ἡ κόρη λευκή, στρογγυλόψις, γλαυκή, τελεία, ὑπόξανθος, ὑπόσιμος, οὖσα ἐνιαυτῶν κβ, παρθένος· (M a l a l a s 1831:100)
6. Ѧ҆стоунимиⷯ҇ си́ и Хрꙋнисъ же ниꙁка, чи́ста, рꙋсавласа, доброо҆ка, доброно̀са, до́броса́на, малососа, лѣ҇ сꙋщи ѳ҃і (Астиномия Хризеида (И с т р и н 1909: 8)).	ἦν δὲ ἡ αὐτὴ Ἀστυνόμη ἡ καὶ Χρυσηὶς κονδοειδής, λεπτή, λευκή, ξανθόκομος, εὔρινος, μικρόμασθος, οὖσα ἐνιαυτῶν ιθ. (M a l a l a s 1831:100)
7. По́подоклиѧ же бѣ̀ высо́ка, чи́ста, добрососа, лѣпа, чт҃ома бро́вма, доброноса, рꙋмѧна, велеѡ҆ка, наꙁелне вѣкома (въ рукоп. вѣдома), рꙋса власы, про́стовласа, и҆ на носѣ и҆мꙋщи ꙁна́меніє, смѣхлива, ра́достива (Бризеида (И с т р и н 1909:8, 9)).	ἡ δὲ Ἱπποδάμεια ἡ καὶ Βρισηὶς ἦν μακρή, λευκή, καλλίμασθος, εὔστολος, σύνοφρυς, εὔρινος, μεγαλόφθαλμος, κεχολλαϊσμένα ἔχουσα βλέφαρα, οὐλόθριξ, ὀπισθόκομος, φιλόγελως, οὖσα ἐνιαυτῶν κα. (M a l a l a s 1831:101)
8. бѣ же Текомиса въꙁрастомъ бѣ́лꙋ оу҆трь носѧщи, смагла, доброо҆ка, то́ноко́са, чрьновла́са, то́нкымъ лицемъ, напра́снива, дв҃ою, лѣ҇ соу́щи ꙁ҃і. (Текмиса (И с т р и н 1909:9)).	ἦν δὲ ἡ Τέκμησσα τῇ ἡλικίᾳ εὔστολος, μελάγχροος, εὐόφθαλμος, λεπτόρινος, μελάνθριξ, λεπτοχαράκτηρος, παρθένος, οὖσα ἐτῶν ιζ. (M a l a l a s 1831:103)
(Наро́ѵнтии҆ же въ Єл'линѣхъ, и҆же на Иліи градъ пришед'ши, и҆мѣꙗ҆хꙋ сіи ѡ҆браꙁы)	(–)
9. .а҃. Ѧ҆гамемнонъ бѣ̀ вели́къ, чт҃ъ, доброно́сенъ, гꙋстобра́дъ, чрьновла́съ, велео҆къ, кни́женъ, ве́ледшенъ, бл҃горо́денъ	–
10. .в҃. Менелаѡ҆съ ни́ꙁокъ, прьсистъ, крѣпокъ, роумѧнъ, доброно́съ, до́броли́къ, гоустобрадъ, над'ърꙋсъ, плънома ѡ҆чима, дрьꙁъ, хра́боръ.	–
11. трѝ Ѧ҆хилеоу҆съ прьсисть, чи́стъ тѣломъ, вели́каго лѣта. кꙋдрѧвъ, рѣдобрадъ, роусъ, го҃увла́съ, длъгоно́съ, плънома ѡ҆чима,	–

бръзъ, много рицꙗ и скачꙗ, добросанъ, вѐледѹшенъ, любодѣ́нинъ, веселъ, грьдъ, хра́боръ
12.
.д҃. Патроклосъ тлъстъ, си́ленъ, середнїи, доброликъ, доброѡ́къ. на҃роусъ, чи́стъ, рѹманъ, доброгра́дъ, бл҃горо́денъ, хра́боръ, крѣ́покъ. –
13.
пꙗтое Ѧстъ Ламонїнскыи вели́къ тѣломъ, плънъ, състроѐнъ, крѣпокъ ѕѣло, веледѹшенъ, велео́къ, кѹдрꙗвъ, доброгра́дъ, сма́глъ, доброносъ, бровнстъ, чрънама зеницами, про́стъ, хра́боръ, си́ленъ ѕѣло. –
14.
шестыи Ѡдусиѡ́съ срен҃їи тѣломъ, чи́стъ, просты власы, чꙗсты просѣдъ, добробра҃, и зеркъ, длъгоно́съ, ти́химъ лицемъ, соу́съ, чревитъ, мѹдръ, до́брорѐкъ весѣдникъ. –
15.
седмыи. Диѡ́миндъ тѣломъ на четверти крѣпокъ, доброли́къ, соу́съ, посоуплень, соусобра́дъ, плънома ѡ́чима, коротошін, цѣломоу́дръ, грьдъ, храборъ. –
16.
ѡсмыи. Нѐстеръ вели́къ тѣломъ и ѡ́чима и но́сомъ, и зеркъ, длъголи́къ, гоустою во́лодню, гѹстобрадъ, на҃рѹмꙗнъ, роусъ, моу́дръ, бл҃говѣстивъ. –
17.
девꙗтыи. Бростенси́лаоу́съ бѣлъ, доброѡ́бразенъ, доброо́къ, красенъ, простовла́съ, нароусъ, насмедающе сꙗ брадою, высокъ, лѣподръвъ, храборъ. –
18.
десꙗтыи Паламидисъ бѣлъ, высокъ, то́нокъ, длъголи́къ, просты власы, ма́лома ѡ̏чима(,) плъныма грълисъ, моу́дръ, кни́женъ, вѐледѹшенъ, мысливъ –
19.
а҃i. Мириѡ́нисъ ни́зокъ, плечистъ, чр҃ъ, Μηριόνης κονδοειδής, πλατύς,

добробрадъ, велео̓къ, чръннама ӡеницама, кѹдрꙗвъ, гѹстою владью, пласколиць, кривоносъ, бы́стръ, ве́ледѹшенъ.

λευκός, εὐπώγων, μεγαλόφθαλμος, μελάγκορος, οὐλόθριξ, πλατόψις, στρεβλόρινος, περίγοργος, μεγαλόψυχος, πολεμιστής.

20.

в҆торыи на десꙗть. Идаменеоу̓съ сре́днiи, смаглъ, доброо̓къ, строи́нъ, крѣпокъ, доброносъ, гѹстобрадъ, доброгласенъ, доброглавъ, кѹдрꙗвъ, коротовла҃, бровнстъ, до́бль, чрънорласъ, смы́сленъ, стрѣлець лѣпъ, веледѹшенъ.

Ἰδομενεὺς διμοιριαῖος, μελάγχροος, εὐόφθαλμος, εὔθετος, ἰσχυρός, εὔρινος, δασυπώγων, εὐκέφαλος, οὐλόθριξ, ἀπονενοημένος πολεμιστής.

21.

—

Φιλοκτήτης εὐμήκης, εὔθετος, μελάγχροος, σύνοφρυς, γενναῖος, εὐόφθαλμος, εὔρινος, μελάνθριξ, πολύθριξ, φρόνιμος, τοξότης εὔστοχος, μεγαλόψυχος.*

22.

г҃i. Еа́съ, и҆же е҆сть прирокомъ Локросъ, си́ленъ, кривъ, доброно҃, кѹдрꙗвъ, чрънорласъ, чтобра́дъ, длъголи́къ, дръӡъ, храборъ, люводѣ̓нвъ, рѹмꙗнъ.

Αἴας ὁ Λοκρὸς μακρός, εὐσθενής, μελίχρους, στραβός, εὔρινος, οὐλόθριξ, μελάνθριξ, δασυπώγων, μακρόψις, τολμηρὸς πολεμιστής, μεγαλόψυχος, καταγύναιος.

23.

д҃i. Неѿптолемосъ чистъ, доброно́сенъ, чрълменъ, коудрꙗвъ, ӡекръ, велео̓къ, роусома бро́вма, посмꙗдаю̓ще сꙗ брадою рѹсою, крѹгломъ лицемъ, напра́сннвъ, дръӡъ, лю́тъ, храборъ

Πύῤῥος ὁ καὶ Νεοπτόλεμος εὐῆλιξ, εὐθώραξ, λεπτός, λευκός, εὔρινος, πυῤῥόθριξ, οὖλος, ὑπόγλαυκος, μεγαλόφθαλμος, ξάνθοφρυς, ξανθοαρχιγένειος, στρογγυλόψις, προπετής, τολμηρός, εὔσκυλτος, πικρὸς πολεμιστής.

24.

е҃i. Кла́съ ни́ӡокъ, то́нокъ, ч҃тъ, сѣдъ главою, и҆ брадою кѹдрꙗвою, и҆ вълхȣвъ, и҆ ко́бникъ хитръ.

Κάλχας κονδοειδής, λευκός, ὁλοπόλιος καὶ τὸ γένειον, πολύθριξ, μάντις καὶ οἰωνοσκόπος ἄριστος.

(Троу́и же наро́чнтiи моужи си́и.)

(Τῆς δὲ Τροίης οἱ ἄριστοι ἄνδρες οὗτοι.)

25.

а҃. Прiа̓мос тѣломъ высокъ и҆ бл҃гъ, и҆ в

Πρίαμος τῇ ἡλικίᾳ εὐμήκης, μέγας,

---

*В гръцкия текст има и други описания неотразени в старобългарския превод, отразените тук са част от по-големи текстови масиви и съставят едно цяло с предходната и следващата соматопсихограма и поради това е нецелесъобразно да се нарушава цялостта на успоредения гръцки текст.

лици до́бръ, роумѧнъ, и̓ ѕекръ, длъгоно́съ, чт͡ъ бро́вма, доброо̓́къ, с͡ѣ, и̓ власатъ, гоу̓́стобрадъ, лѣпъ.	καλός, πυῤῥόχροος, ὑπόγλαυκος, μακρόρινος, σύνοφρυς, εὐόφθαλμος, πολιός, κατεσταλμένος.
26.	
второе. Ектóръ смѧ́глъ, высокъ, ѕѣло бл͞гъ, и̓ си́ленъ крѣ́постїю, доброно́съ, кѹдрѧвъ, коротовла́съ, добробрадъ, прилепномъ ꙗ̓зы́комъ, бл͞горо́денъ, и̓ го́рдъ, храборъ, тѧ́жкогла́сенъ.	Ἕκτωρ μελάγχροος, μακρός, πάνυ εὔογκος, δυνατὸς ἐν ἰσχύϊ, εὔρινος, οὖλος, εὐπώγων, στραβός, ψελλός, εὐγενής, φοβερὸς πολεμιστὴς καὶ βαρύφωνος.
27.	
третїи. Дии́фоа́съ середнїи, до́брыма пръстма, доброо̓́къ, посѹпленъ, смѧ́глъ, плосколицъ, добръ, добробрадъ.	Δηίφοβος διμοιριαῖος, εὐόφθαλμος, ὑπόσιμος, μελάγχροος, πλατόψις, γενναῖος, εὐπώγων.
28.	
четвертое. Еленосъ высокъ, лѣпъ, чи́стъ, крѣпокъ. роусъ, плъныма ѿчима, длъгоносъ, то́нкымъ лицемъ, посмѣдаю̓́щь оу̓́сомъ, погроублен, смы́слъ, хра́боръ.	Ἕλενος μακρός, εὔθετος, λευκός, ἰσχυρός, ξανθός, οἰνοπαεῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἔχων, μακρόρινος, ἀρχιγένειος, ὑπόκυρτος, φρόνιμος, πολεμιστής.
29.	
пѧтыи. Трои̓́лосъ до́бръ, вели́къ, доброно́съ, просты власы, ро́усъ, доброо̓́къ, черновласъ, гоустобра́дъ, крѣ́покъ, хрѣбокъ (= храборъ (?)), и̓ бо́рзъ.	Τρωΐλος μέγας, εὔρινος, ἁπλόθριξ, μελίχρους, εὐόφθαλμος, μελάνθριξ, δασυπώγων, ἰσχυρὸς πολεμιστὴς καὶ δρόμαξ.
30.	
шестыи Парисъ, е̓́же є͡ Алексан҆дръ, до́бръ възрастомъ, си́ленъ и̓ чт͡ъ, доброносъ, доброо̓́къ, чръномa зѣницама, кѹдрѧвъ, чръновласатъ, ѡ̓боусѣваа, длъгымъ лицемъ и̓ възнесенома бро́вма, грълистъ, велеоу̓́стъ, ра́достивъ, лѣпъ, доброхо́денъ, стрѣлець смотриливъ, страшивъ, любодѣ̓́ивъ.	Πάρις ὁ καὶ Ἀλέξανδρος, εὔηλιξ, εὐσθενής, λευκός, εὔρινος, εὐόφθαλμος, μελάγχορος, μελάνθριξ, ἀρχιγένειος, μακρόψις, κάτοφρυς, μεγαλόστομος, εὐχαρής, ἐλλόγιμος, εὐκίνητος, τοξότης εὔστοχος, δειλός, φιλήδονος.
31.	
седмыи. Инна́съ ни́зокъ, до́бль, добрыма пръстма, крѣпокъ, чръменъ, плосколи́ць, доброносъ, чи́стъ лицемъ, смы́сленъ, мѹдръ. бл͞гоу͡чивъ.	Αἰνείας κονδοειδής, παχύς, εὔστηθος, ἰσχυρός, πυῤῥάκης, πλατόψις, εὔρινος, λευκός, ἀναφάλας, εὐπώγων.
32.	
–	Γλαῦκος ἰσχυρός, φρόνιμος, εὐσεβής.
33.	
ѡ̓смыи. Антинор то́нокъ, высокъ,	Ἀντήνωρ μακρός, λεπτός, λευκός,

крѣпокъ, бѣлоръкъ, малыма ѡчима и зѣкръ, лоуконосъ, тонкымъ лицемъ, лоукавъ, не блазна сѧ; мнoгосвѣдын, лѣпъ.	ξανθός, μικρόφθαλμος, ἀγκυλόρινος, δόλιος, δειλός, ἀσφαλής, πολυίστωρ, ἐλλόγιμος.
34.	
Єкави роука (м.б. роуса), доброока, добролѣпа, доброноса, срѣдовечь, любоутва и доброю бесѣдою, млъчалива.	Ἑκάβη μελίχροος, εὐόφθαλμος, τελεία, εὔρινος, ὡραία, φιλότιμος, εὐόμιλος, ἥσυχος.
35.	
в'тораа. Ан'дромахи срѣднѧѧ, тонка, лѣпа, доброноса, смагла, доброѡка, добрососа, добра брови, нарѫсо, коудрява, длъгою власью, длъгымъ лицемъ, доброю выею, рѫмѧныма ланитома, радостива, т'щива.	Ἀνδρομάχη διμοιριαία, λεπτή, εὔστολος, εὔρινος, εὔμασθος, εὐόφθαλμος, εὔοφρυς, οὔλη, ὑπόξανθος, ὀπισθόκομος, μακροχαράκτηρος, εὐτράχηλος, γελασίνας ἔχουσα ἐν ταῖς παρειαῖς, εὐχαρής, γοργή.
36.	
третіа Касан'дра низка, кръговатымъ лицемъ, чиста ѕѣло, моужескымъ творомъ, доброноса и доброока, чрънама зѣницама, роусою власью, кѫдрява, знаменіе имѫщи на главѣ, доброю выею, добрососа, малыма ногама, блгородна и всѣ прорицающи, бголюбица, въздержащи сѧ, двою и чта.	Κασσάνδρα κονδοειδής, στρογγυλόψις, λευκή, ἀνδροειδὴς τὴν πλάσιν, εὔρινος, εὐόφθαλμος, μελάγκορος, ὑπόξανθος, οὔλη, εὐτράχηλος, ὀγκόμασθος, μικρόπους, ἥσυχος, εὐγενής, ἱερατική, μάντις ἀκριβὴς καὶ πάντα προλέγουσα, ἀσκητική, παρθένος.
37.	
четврътаа. Полуѯни высока, чиста ѕѣло, белеока, чрънопласа, коудрява, велию власью, доброноса, тон'кимъ лицемъ, добрама ланитома, мала оусты, рѫмѧныма оустнама, лѣпа, голѣната, двою, радостива, ѡтроковица, младою плотію, красна ѕѣло... (Описание на първенците сред ахейците и троянците (И с т р и н 1909:10–13))	Πολυξένη μακρή, καθαρία, λευκὴ πάνυ, μεγαλόφθαλμος, μελάνθριξ, ὀπισθόκομος, εὔρινος, εὐπάρειος, μικρόσιμος, ἀνθηρόχειλος, μικρόπους, παρθένος, εὐχαρής, ὡραία πολύ. (M a l a l a s 1831:103–107)
38.	
и цртвова сии Авгоустъ всѣхъ лѣтъ ·н· и два. възрастомъ же бѣ низокъ и тонокъ, просты власы чръны, тонкымъ лицемъ, доброѡкъ, доброносъ. (Октавиан Август (И с т р и н 1911: 17)).	Αὔγουστος Καῖσαρ Ὀκταβιανὸς τροπαιοῦχος σεβαστὸς κραταιὸς ἰμπεράτωρ, ὅπερ ἐστὶν αὐτοκράτωρ. καὶ ἐβασίλευσεν ὁ αὐτὸς Αὔγουστος τὰ πάντα ἔτη ν. τῇ δὲ θέᾳ ὑπῆρχε κονδοειδής, λεπτός, ἁπλόθριξ, εὐόφθαλμος, εὔρινος. (M a l a l a s 1831:225)
39.	
бѣ же възрастомъ среднiи, старъ, тонокъ,	ἦν δὲ διμοιριαῖος, γέρων, λεπτακινός,

доброо̓къ, смаглъ, кратовласъ, крокоржвъ (*Вил* : покорнвъ), любодарлив, дѣлолюбнвъ. (император (И с т р и н 1913:7)).

εὐόφθαλμος, μελάγχροος, κονδόθριξ, οὖλος, ὑπόσιμος, φιλοκτίστης. (M a l a l a s 1831:232)

40.

бѣ же высокъ, лѣпъ, то́нкымъ лицемъ, роуманъ, нао̓у́съ, простъ власы, ма́ламы о̑чима, бо́рзорѣчнвъ, гнѣвлнвъ, веледꙋшенъ. (Гай Калигула (И с т р и н 1913:15)).

ἦν δὲ εὐμήκης, εὔθετος, λεπτοχαράκτηρος, εὔχρους, ἀρχιγένειος, ἁπλόθριξ, μικρόφθαλμος, περίγοργος, ὀργίλος, μεγαλόψυχος. (M a l a l a s 1831:243)

41.

бѣ же ни́зокъ, дебелъ и̓ зекръ, просѣдъ, бѣ́лъ, длъгъ лицемъ, ти́хъ. (Клавдий (И с т р и н 1913:17)).

ἦν δὲ κονδοειδής, εὔογκος, γλαυκόφθαλμος, μιξοπόλιος, λευκός, μάκροψις, γαληνότατος. (M a l a l a s 1831:246)

42.

бѣ же высокъ и̓ то́нокъ, сѣ́дъ, гꙋстъ брадою, стройнъ. (Нерон (И с т р и н 1913:19)).

ἦν δὲ μακρός, λεπτός, εὔμορφος, εὔρινος, ἀνθηροπρόσωπος, μεγαλόφθαλμος, ἁπλόθριξ, ὁλοπόλιος, δασυπώγων, εὔτακτος. (M a l a l a s 1831:250)

43.

Пе́тръ же са́мъ бѣ̀ тѣ́ломъ сре́днїи, въсечелъ, кратокъ власы, ве́сь сѣдъ, и̓ главою и̓ брадою бѣлою, блѣдъ, напꙋхлама о̓чима, добробрадъ, длъгоно́съ, бровистъ, плоскомꙋдръ, напраснивъ, ско́ро ся о̓у́кротя, ꙗ̓сѣнъ бесѣ́дою ѿ с҃тго д҃ха· (ап. Петър (И с т р и н 1913:21)).

ὁ δὲ αὐτὸς ἅγιος Πέτρος γέρων ὑπῆρχε τῇ ἡλικίᾳ διμοιριαῖος, ἀναφάλας, κονδόθριξ, ὁλοπόλιος τὴν κάραν καὶ γένειον, λευκός, ὑπόχλωρος, οἰνοπαὴς τοὺς ὀφθαλμούς, εὐπώγων, μακρόρινος, σύνοφρυς, ἀνακαθήμενος, φρόνιμος, ὀξύχολος, εὐμετάβλητος, δειλός, φθεγγόμενος ὑπὸ πνεύματος ἁγίου καὶ θαυματουργῶν. (M a l a l a s 1831:256)

44.

Бѣ же с҃тыи Павелъ тѣ́ломъ ни́зокъ, плешивъ, просѣдъ главою и̓ брадою, до́брымъ но́сомъ, и̓ зе́кръ, и̓ бровистъ, чи́стою плотїю, рꙋмя́нымъ лицемъ, добробра́дъ, сла́докъ ѿ с҃тго д҃ха, бесѣдꙋя и̓ и̓сцѣляя. (ап. Павел (И с т р и н 1913:24)).

ὑπῆρχε δὲ ὁ Παῦλος ἔτι περιὼν τῇ ἡλικίᾳ κονδοειδής, φαλακρός, μιξοπόλιος τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, εὔρινος, ὑπόγλαυκος, σύνοφρυς, λευκόχρους, ἀνθηροπρόσωπος, εὐπώγων, ὑπογελῶντα ἔχων τὸν χαρακτῆρα, φρόνιμος, ἠθικός, εὐόμιλος, γλυκύς, ὑπὸ πνεύματος ἁγίου ἐνθουσιαζόμενος καὶ ἰώμενος. (M a l a l a s 1831:257)

45.

Гавласъ ... бѣ же высокъ, крѣ́покъ, чи́стъ,

Γαλβᾶς ... ἦν δὲ μακρός, γενναῖος,

кры́въ, просѣдъ, лю́тъ. (император Галба (И с т р и н 1913:25)).

λευκόχρους, ὑπόστραβος, γρυπόρυγχος, μιξοπόλιος, μανικός. (M a l a l a s 1831:258)

46.
Лоукиѡсъ Ѡфиніскыи .... бѣ́ же ни́зокъ, пло́скъ крѣ́покъ, простовласъ, ма́лыма оу҆чи́ма, нѣморѣчивъ. (император *Лукий* Отон (И с т р и н 1913:25)).

Λούκιος Ὄθων μῆνας γ. ἦν δὲ κονδοειδής, πλατύς, γενναῖος, ἁπλόθριξ, μικρόφθαλμος, ὑπόσιμος, ψελλός. (M a l a l a s 1831:258)

47.
бѣ же възрастомъ срѣдні, блага́ми пръсми и҆ зѣкръ, чрьменъ, гоустобрадъ, доброо҆къ, страшивъ. (император Вителий (И с т р и н 1913:25)).

ἦν δὲ διμοιριαῖος, εὔστηθος, γλαυκός, πυῤῥάκης, δασυπώγων, εὐόφθαλμος, δειλός. (M a l a l a s 1831:259)

48.
Бѣ же низокъ, плѣшивъ, чреватъ, сѣдъ, чрьменъ, напоухлыма очима, плосколиць, гнѣвливъ. (император Веспасиан (Мещерский 1956:282)).

ὁ θειότατος Οὐεσπασιανός ... ἦν δὲ κονδοειδής, φαλακρός, προγάστωρ, πολιός, πυῤῥάκης, ἔχων οἰνοπαεῖς ὀφθαλμούς, πλάτοψις, ὀργίλος. (M a l a l a s 1831:259)

49.
Оулиıанъ Паравать ... бѣ же низмен, широкыми пръсми, лѣпъ, доброносъ ѡ҆чима (!). бѣ же дроугъ и҆ свръстникъ Ливанию славномоу философоу Антиѡхинскомоу. (император Юлиан Отстъпник (И с т р и н 1913 а:5)).

ἦν δὲ ἐλλόγιμος· ὅστις ἐκλήθη παραβάτης, διότι ἀρνησάμενος τὸ δόγμα τῶν αὐτοῦ προγόνων, τὸ τῶν χριστιανῶν, γέγονεν Ἕλλην. ἦν δὲ φίλος καὶ ὁμόχρονος Λιβανίου τοῦ περιβοήτου σοφιστοῦ Ἀντιοχείας. (M a l a l a s 1831:327)

50.
Сь҆ же Феѡдоси́и тѣломъ срѣ̑дни, и҆ чистымъ лицемъ, лѣпъ. (император Теодосий (И с т р и н 1913 а:11)).

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἦν ἐλλόγιμος, παρὰ παντὸς τοῦ δήμου φιλούμενος καὶ τῆς συγκλήτου. (M a l a l a s 1831:358)

51.
бѣ же высокъ и҆ простъ власы. (император Маркиан (И с т р и н 1913 а:15)).

ὁ θειότατος Μαρκιανός· ἦν δὲ μακρός, ἁπλόθριξ, πολιός, στυφόμενος τοὺς πόδας, (M a l a l a s 1831:367)

52.
бѣ же лѣпъ. (император Лъв Велики (И с т р и н 1913 а:16)).

–

53.
Левь малыи҆ ... бѣ же малъ, тѣломъ добръ. (император Лъв Млади (И с т р и н 1913 а:20)).

Λέων ὁ μικρὸς ἔτος α καὶ ἡμέρας εἰκοσιτρεῖς· ἦν δὲ παιδίον μικρόν. (M a l a l a s 1831:376)

54. ζинонъ ... бѣ же тѣло҇ срѣнни. (император Зенон (И с т р и н 1914:3)).	–
55. бѣ же Леѡнтии красенъ, коркорѧвъ, власатъ, оунъ, чт҇ъ, бѣлъ, добръ носомъ, добрыма ѡчима, чтивъ. (Описание на патриция Леонтий (И с т р и н 1914:10)).	–
56. Дикоросъ Драчанинъ ... бѣ же высокъ ѕѣло. (император Анастасий (И с т р и н 1914:13)).	Ἀναστάσιος ὁ δίκορος, ὁ Δυῤῥαχηνός ... ἦν δὲ μακρὸς πάνυ, κονδόθριξ, εὔστολος, στρογγύλοψις, μιξοπόλιος τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, ἐν τῷ δεξιῷ ὀφθαλμῷ ἔχων τὴν κόρην γλαυκὴν καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ μέλαιναν, τελείους ἔχων ὀφθαλμούς, τὸ δὲ γένειον αὐτοῦ πυκνῶς ἐκείρετο. (M a l a l a s 1831:392)
57. Ιоустинъ Бендаритинъ Фраксъ .... бѣ же тѣломъ срѣнни, на ратехъ (разноч. по ЕЛ 2 (Чуд. № 51–353) на ратехъ : нарочитъ и) добръ. (император Юстин (И с т р и н 1914:17)).	Ἰουστῖνος, ἀπὸ Βεδεριάνας ὢν Θρᾴξ ... τῇ δὲ ἡλικίᾳ ἦν διμοιριαῖος, εὔστηθος, οὖλος, ὁλοπόλιος, εὔρινος, ὑπόπυῤῥος, εὔμορφος, ἐν πολέμοις κοπωθείς, φιλότιμος, ἀγράμματος δέ. (M a l a l a s 1831:410)
58. По цр҇твии же Ιоустина цр҇твова единъ Ιоустиıанъ .... бѣ же тѣломъ низокъ, рѣчью на Рѹмьско (разноч. по ЕЛ 2 (Чуд. № 51–353) : рм҇скыи ıазыкъ) сѧ съвращаıа и пиша несъблазнено. (император Юстиниан I (И с т р и н 1914:26)).	Μετὰ δὲ τὴν βασιλείαν Ἰουστίνου ἐβασίλευσεν ὁ θειότατος Ἰουστινιανὸς ... ἦν δὲ τῇ ἰδέᾳ κονδοειδής, εὔστηθος, εὔρινος, λευκός, οὐλόθριξ, στρογγύλοψις, εὔμορφος, ἀναφάλας, ἀνθηροπρόσωπος, μιξοπόλιος τὴν κάραν καὶ τὸ γένειον, μεγαλόψυχος, χριστιανός. ἔχαιρε δὲ τῷ Βενέτῳ μέρει, καὶ αὐτὸς δὲ ὢν Θρᾴξ ἀπὸ Βεδεριάνας. (M a l a l a s 1831:425)

Приложение 2. Речник на физическите и личностови характеристики, срещащи се в Хрониката на Йоан Малала[10].

бесѣда, **-ы** *ж.* беседа, разговор. доброю бесѣдою (εὐόμιλος). 34, 43.

бесѣдовати, **-доуѭ**, **-доуеши** *несв.* беседвам. отъ свѧтого доуха бесѣдоуѧ и исцѣлѧѩ. гр. ἐνθουσιαζόμενος. 44.

бесѣдьникъ, **-а** *м.* разказвач. доброрекъ бесѣдникъ. гр. Ø. 14.

благовѣстивъ, **-ъıи** *прил.* разумен, здравомислещ. гр. Ø. 16.

благородьнъ, **-ъıи** *прил.* благороден, от добър род. гр. εὐγενής. 9, 12, 26, 36.

благочьстивъ, **-ъıи** *прил.* благочестив. гр. Ø. 31.

благъ, **-ъıи** *прил.* благ, хубав. гр. καλός, εὔογκος. 25, 26, 47.

блазнити сѧ, **-нѭ сѧ**, **-ниши сѧ** *несв.* : не блазнѧ сѧ стабилен, надежден, непоколебим. гр. ἀσφαλής. 33.

блѣдъ, **-ъıи** *прил.* блед. гр. ὑπόχλωρος. 43.

боголюбица, **-ѧ** *ж.* предана богу. гр. μάντις ἀκριβής. 36.

брада, **-ъıи** *ж.* брада. брадою кѫдрѧвою, и главою и брадою бѣлою, гоустъ брадою, насмедающе сѧ брадою, посмадающе сѧ брадою роусою (ξανθοαρχιγένειος), просѣдъ главою и брадою. гр. γένειον. 17, 23, 24, 42, 43, 44.

бръвистъ, **-ъıи** *прил.* със сключени вежди. гр. σύνοφρυς. 13, 20, 43, 44.

бръвь, **-и** *ж.* вежда. възнесенома бровма (κάτοφρυς) с високомерно вдигнати вежди, чѧстома бровма (σύνοφρυς) със сключени вежди, доброма бровма (εὔοφρυς), роусома бровма (ξάνθοφρυς). 4, 7, 23, 25, 30.

бързорѣчивъ, **-ъıи** *прил.* бързо говорещ. гр. περίγοργος. 40.

бързъ, **-ъıи** *прил.* бърз. гр. δρόμαξ. 11, 29.

боуиатъ, **-ъıи** *прил.* буен, невъздържан. гр. Ø. 1.

быстръ, **-ъıи** *прил.* бърз, припрян. гр. περίγοργος. 19.

бѣлорѫкъ, **-ъıи** *прил.* белорък. гр. λευκός. 33.

бѣлъ, **-ъıи** *прил.* бял. гр. λευκός. 8, 17, 18, 41, 43, 55.

---

[10] В речника заглавната дума се възстановява според класическата старобългарска книжовна норма. Лексемите със силно порусен фонетичен облик са дадени с препратка към нормализираната форма. Структурата на речниковата статия е: нормализирана лексема; граматични характеристики; превод; контекст (при необходимост); гръцки съответствия (когато гръцката лексема е преведена чрез словосъчетание или старобългарският превод не съответства точно на оригинала, гръцкото съответствие се дава в скоби след конкретния пример); поредният номер на описанието, в което се среща дадената лексема.

забележка 1: не се отбелязват специално случаите, когато определена лексема се среща два пъти в едно и също описание;

забележка 2: в речника има два типа препратки: 1. семантични, т.е. препратки към лексеми със същото значение, в този случай речниковата статия съдържа граматични характеристики и пореден номер на описанието, където се среща; и 2. фонетични препратки, т.е. в текста лексемата е в русифициран фонетичен облик, тя е дадена в този си вид в речника с препратка към нормализирана форма като поредният номер на описанието, в което се среща, е посочен в речниковата статия, към която е препратката.

велєдоушьнъ, -ьін *прил.* ведър, жив, темпераментен; великодушен, щедър. гр. μεγαλόψυχος. 9, 11, 13, 18, 19, 20, 40.

велєокъ, -ьін *прил.* велеок, с големи очи. гр. μεγαλόφθαλμος. 7, 9, 13, 19, 23, 37.

велєоустъ, -ьін *прил.* велеуст, с голяма уста. гр. μεγαλόστομος. 30.

велии *прил.* голям. велию владью (ὀπισθόκομος). 37.

великъ, -ьін *прил.* голям. великома оуима, великъ тѣломъ и оуима и носомъ, великъ тѣломъ. гр. μέγας. 4, 9, 11, 13, 16, 29.

веселъ, -ьін *прил.* весел. гр. Ø. 11.

владь, -и *ж* коса. велию владью, гѹстою владью, гоустою володню, длъгою владью, роусою владью (ὑπόξανθος). гр. ὀπισθόκομος. 16, 19, 35, 36, 37.

власатъ, -ьін *прил.* космат. гр. Ø. 25, 55.

власи, -ы *м.* коса. просты власы (ἁπλόθριξ), рѹса власы (гр. Ø). 7, 14, 18, 29, 38, 40, 43, 51.

влъгъкъ, -ьін *прил.* влажен. великома оуима влъгъкама (вм. влъгъкома) с големи и влажни очи. гр. Ø. 4.

влъхвъ, -а *м.* тук: прорицател. и вълхвъ, и кобникъ хитръ (μάντις καὶ οἰωνοσκόπος ἄριστος). 24.

въздрьжати сѧ, -жѫ сѧ, -жиши сѧ *несв.* тук: водя отдаден на бога, аскетичен живот: въздєржащи сѧ. гр. ἀσκητικός. 36.

въздоръ, -а *м.* външност, външен вид. въздоромъ бѣаше Федра [...] (на мястото на точките има пропуск, в гр.: τῇ δὲ θέᾳ ἦν ἡ Φαίδρα τελεία); видєнъ вздоръ имоущи въ женахъ. гр. θέα, θέαμα. 2, 4.

въздраслъ, -ьін *прил.* зрял, завършен, възрастен. гр. τέλειος. 5.

въздрастъ, -а *м.* ръст, височина. бѣ же Тєкмиса въздрастомъ [...] (на мястото на точките има пропуск, в гр.: ἦν δὲ ἡ Τέκμησσα τῇ ἡλικίᾳ εὔστολος), въздрастомъ добротѣлесна (εὔστολος), въздрастомъ низокъ (χονδοειδής), въздрастомъ срѣдніи (διμοιριαῖος). гр. ἡλικία. 2, 4, 8, 30, 38, 39, 47.

въсєчелъ, -ьін *прил.* вж. въщелъ. 43.

въщелъ, -ьін *прил.* с плешивина над челото. въщелъ (гр. Ø), въсєчелъ (гр. ἀναφάλας). 3.

высокъ, -ьін *прил.* висок. гр. μακρός. 7, 17, 18, 25, 26, 28, 33, 37, 40, 42, 45, 51, 56.

выя, -ѧ *ж.* шия. доброю выею (εὐτράχηλος). 35, 36.

вѣко, -а *ср.* клепач. надєлнє вѣкома. гр. βλέφαρον. 7.

глава, -ы *ж.* глава. и главою и брадою бѣлою, сѣдъ главою, просѣдъ главою и брадою. гр. κάρα. 24, 36, 43, 44.

гнѣвливъ, -ьін *прил.* избухлив, раздразнителен. гр. ὀργίλος. 40, 48.

голѣната[11], -ата *прил.* с изящни прасци. гр. μικρόπους. 37.

грьдъ, -ьін *прил.* величествен, страшен, ужасен. гр. φοβερός. 11, 15, 26.

грълистъ, -ьін *прил.* гръмогласен. гр. Ø. 30.

---

[11] Прилагателните, представляващи изключително женски характеристики се дават само във форма за *ж.р.*

грълисъ, -ын *прил.* вж. грълистъ. 18.

гѫстовласъ, -ын *прил.* с гъста коса. гоустовласъ. гр. Ø. 11.

гѫстобрадъ, -ын *прил.* с гъста брада. гоустобрадъ. гр. δασυπώγων. 9, 10, 16, 20, 25, 29, 47.

гѫстъ, -ын *прил.* гъст. гѹстъ брадою (δασυπώγων), гѹстою власью (οὐλόθριξ), гоустою володню (гр. Ø). 16, 19, 42.

дебелъ, -ын *прил.* мощен, масивен, набит, дебел. гр. εὔογκος. 41.

дльгъ, -ын *прил.* дълъг. гр. μακρός. 30, 35, 41.

дльголикъ, -ын *прил.* с дълго лице. гр. μάκροψις. 2, 16, 18, 22.

дльгоносъ, -ын *прил.* с дълъг нос. гр. μακρόρινος. 11, 14, 25, 28, 43.

добль, -ии *прил.* доблестен, мъжествен. гр. Ø. 20, 31.

добробрадъ, -ын *прил.* имащ хубава гъста брада. гр. εὐπώγων. 12, 13, 14, 19, 26, 27, 43, 44.

доброглавъ, -ын *прил.* имащ красива глава. гр. εὐκέφαλος. 20.

доброгласьнъ, -ын *прил.* имащ хубав глас, сладкогласен. гр. καλλίφωνος. 4, 20.

добролнкъ, -ын *прил.* имащ красиво лице. гр. Ø. 10, 12, 15.

добролѣпъ, -ын *прил.* съвършен, прекрасен. добролѣпа. гр. τελείος. 34.

доброносьнъ, -ын *прил.* вж. доброносъ. 9, 23.

доброносъ, -ын *прил.* имащ красив нос. доброносъ оунма (!). гр. εὔρινος. 2, 4, 6, 7, 10, 13, 20, 22, 26, 29, 30, 31, 34, 35, 36, 37, 38, 49.

доброобразьнъ, -ын *прил.* миловиден, красив. гр. Ø. 17.

доброокъ, -ын *прил.* имащ красиви очи. гр. εὐόφθαλμος. 6, 8, 12, 17, 20, 25, 27, 29, 30, 34, 35, 36, 38, 39, 47.

доброрекъ, -ын *прил.* сладкодумен. доброрекъ бесѣдникъ. гр. Ø. 14.

добросанъ, -ын *прил.* добре поставен, радващ се на голяма почит. гр. Ø. 6, 11.

добросъса, -ата *прил.* имаща красиви гърди. гр. καλλίμασθος, εὔμασθος, ὀγκόμασθος. 4, 7, 35, 36.

добротѣлесьнъ, -ын *прил.* с хубаво тяло. гр. εὔστολος. 2.

доброходьнъ, -ын *прил.* подвижен. гр. εὐκίνητος. 30.

добръ, -ын *прил.* благороден, нравствено чист, добър. в лицн добръ, добръ възрастомъ, добра бровма, добрыма оунма, доброю выею, добръ носомъ, добрама ланнтома, добрыма пръстма, доброю бесѣдою. гр. γενναῖος, καλός, εὐ-. 4, 25, 27, 27, 29, 30, 31, 34, 35, 36, 37, 44, 53, 55, 57.

добрълнкъ, -ын *прил.* имащ красиво лице. добралнка. гр. εὐχαράκτηρος. 4.

дрьзъ, -ын *прил.* смел, дързък. гр. τολμηρός. 10, 22, 23.

дѣва, -ы *ж.* дева, девица. дѣвою. гр. παρθένος. 5, 8, 36, 37.

дѣлолюбивъ, -ын *прил.* обичащ работата. гр. φιλοκτίστης (?). 39.

знамениие, -ıа *ср.* знак, белег, знамение. знамение нмѹщн на главѣ. гр. Ø. 7, 36.

зрькъ, -ын *прил.* светлоок, синеок. зѣкръ, зекръ, зеркъ гр. γλαυκός, γλαυκόφθαλμος, ὑπόγλαυκος. 5, 14, 16, 23, 25, 33, 41, 44, 47.

зълообразьнъ, -ын *прил.* грозен, некрасив. гр. Ø. 1.

зѣкръ вж. зрькъ

ꙃѣница, -ѧ *ж.* зеница. чрънама ꙃѣницама (μελάγχορος). 13, 19, 30, 36.

ꙃѫбъ, -а *м.* зъб. ꙃѹбы великы имын (ὀδόντας ἔχων μεγάλους). 3.

ѕѣло *нареч.* твърде, много. силенъ ѕѣло, чиста ѕѣло, ѕѣло благъ. гр. πάνυ. 13, 26, 36, 37, 56.

ицѣлѣти, -ѣѭ, -ѣеши *несв.* изцелявам. ѿ стго дха бесѣдѹѧ и исцѣлаѧ (ὑπὸ πνεύματος ἁγίου ἐνθουσιαζόμενος καὶ ἰώμενος). 44.

книжьнъ, -ъıи *прил.* книжен, грамотен. гр. Ø. 9, 18.

кобьникъ, -а *м.* тук: птицегадател. и вълховъ, и кобникъ хитръ искусен прорицател и птицегадател. гр. οἰωνοσκόπος. 24.

красьнъ, -ъıи *прил.* красив, хубав. красенъ, красна ꙃѣло (ὡραία πολύ). гр. Ø. 17, 37, 55.

кратовласъ, ъıи *прил.* имащ къса коса. гр. κονδόθριξ. 3, 20, 26, 39.

кратошии, -ии *прил.* с къс врат, късоврат. гр. Ø. 3, 15.

кратъкъ, -ъıи *прил.* къс. кратокъ власы гр. κονδόθριξ. 43.

кривъ, -ъıи *прил.* кривоглед. крывъ. гр. στραβός, ὑπόστραβος. 22, 45.

кривоносъ, -ъıи *прил.* имащ гърбав нос. гр. στρεβλόρινος. 19.

крокорѫвъ, -ъıи *прил.* къдрав, с чуплива коса. крокорѫвъ, коркорѫвъ. гр. οὖλος. 39, 55.

кръмистъ, -ъıи *прил.* властен; властолюбив. кормистъ. гр. Ø. 3.

крѣпость, -и *ж.* физическа сила, твърдост. силенъ крѣпостїю (δυνατὸς ἐν ἰσχύϊ). 26.

крѣпъкъ, -ъıи *прил.* силен, могъщ, твърд. крѣпокъ ѕѣло. гр. ἰσχυρός. 10, 12, 13, 15, 20, 28, 29, 31, 33, 45, 46.

крѫглъ, -ъıи *прил.* кръгъл. крѹгломъ лицемъ (στρογγυλόψις). 23.

крѫговатъ, -ъıи *прил.* вж. крѫглъ. 5, 36.

кѫдрьвъ, -ъıи *прил.* къдрав. брадою кѹдрѧвою (гр. Ø.). гр. οὖλος. 11, 13, 19, 20, 22, 23, 24, 26, 30, 35, 36, 37.

ланита, -ъı *ж.* страна, буза, ланита. добрама ланитома (εὐπάρειος). 35, 37.

лице, -а *ср.* лице. длъгъ лицемъ (μάκροψις), крѹговатымъ лицемъ (στρογγυλόψις), тихимъ лицемъ, тонкымъ лицемъ (λεπτοχαράκτηρος), чистъ лицемъ, гр. -όψις. 5, 8, 14, 23, 25, 28, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 44, 50.

ловьць, -а *м.* ловец. ловець лютъ. гр. κυνηγέτης. 3.

лѣподръвъ, -ъıи *прил.* искусен в боравенето с палица, боздуган (?). гр. Ø. 17.

лѣпъ, ъıи *прил.* красив, хубав. стрѣльць лѣпъ (ἀπονενοημένος πολεμιστής). гр. κατεσταλμένος, εὔθετος, ἐλλόγιμος, εὔστολος. 7, 20, 25, 28, 30, 33, 35, 37, 40, 49, 50, 52.

лѣто, -а *ср.* тук: коса. великаго лѣта (вероятно неправилен превод на гр. θέρος, εος, τό 'лято; жътва; коса'). гр. Ø. 11.

лѫкавъ, -ъıи *прил.* хитър, коварен, лукав. лоукавъ. гр. δόλιος. 33.

лѫконосъ, -ъıи *прил.* имащ гърбав нос. лоуконосъ. гр. ἀγκυλόρινος. 33.

любодарьливъ, -ъıи *прил.* обичащ да подарява, щедър. гр. Ø. 39.

любодѣивъ, -ъıи *прил.* обичащ наслажденията, хедонист. гр. καταγύναιος, φιλήδονος. 22, 30.

любодѣинъ, ъıи *прил.* вж. любодѣивъ. 11.

любочьстивъ, -ъıи *прил.* почтителен, благоговеен. гр. φιλότιμος. 34.

лютъ, -ыи *прил.* рязък, жесток, суров, краен. ловьць лютъ κυνηγέτης страстен ловец. гр. πικρὸς, μανικός. 3, 23, 45.

малосъса, -аıа *прил.* с изящни гърди. малососа. гр. μικρόμασθος. 6.

малъ, -ыи *прил.* малък, изящен; малък на години. мала оусты (μικρόσιμος), малыма очима (μικρόφθαλμος), малыма ногама (μικρόπους). гр. μικρὸς. 18, 33, 36, 37, 40, 46, 53.

младъ, -ыи *прил.* млад. млада плотию. гр. Ø. 4, 37.

млъчаливъ, -ыи *прил.* мълчалив. гр. ἥσυχος. 3, 34.

мъногосъвѣдꙑ, -ыи *прич., сег. действ.* (от мъногосъвѣдѣти, -вѣмь, -вѣси *несв.*) много знаещ, добре осведомен. гр. πολυΐστωρ. 33.

мъного *нареч.* много. много рищѧ и скачѧ (гр. Ø). 11.

мысливъ, ыи *прил.* разумен. гр. Ø. 18.

мѫдръ, -ыи *прил.* здравомислещ, умен, мъдър. моудръ. гр. Ø. 14, 16, 18, 31.

мѫжьскъ, -ыи *прил.* мъжки. гр. ἀνδροειδής. 36.

надърoумѣнъ, -ыи *прил.* румен, червен. гр. Ø. 16.

надъроусъ, -ыи *прил.* риж, ярко червен, огнено риж. гр. Ø. 10, 12.

наѕельнъ, -ыи *прил.* гримиран с антимон. наѕелнѥ вѣкома (κεχολλαϊσμένα (от κολλαΐζω) ἔχουσα βλέφαρα) с клепачи гримирани с антимон. 7.

напоухлъ, -ыи *прил.* подпухнал. тук: имащ винен цвят. напꙋхлыма очима (οἰνοπαὴς τοὺς ὀφθαλμούς). 43, 48.

напраснвъ, -ыи *прил.* вж. напраснивъ. 8.

напраснивъ, -ыи *прил.* избухлив. гр. προπετής, ὀξύχολος. 23, 43.

нароч̑итъ, -ыи *прил.* известен, знаменит; искусен. на ратехъ (разноч.: на ратехъ : нароч̑итъ и). гр. Ø. 57.

нароусъ *прил. м., ж.*: нароусь (ср. нароусими власи БерСб 35v 5) тъмно рус, русоляв. нароусо (!), нароусь, нароусъ. гр. ὑπόξανθος. 2, 5, 17, 35.

насмѧдати, -аѭ, -аеши *несв.* потъмнявам. насмедающе сѧ брадою с току-що набола брада, букв.: потъмнял от брада. гр. Ø. 17.

наоусъ, -ыи *прил.* с наболи мустаци. гр. ἀρχιγένειος. 40.

несъблаѕьньно *нареч.* неизкусно, неправилно. пиша несъблаѕнено (ἀγράμματος). 58.

низменъ, -ыи *прил.* нисък, приземист. гр. Ø. 49.

низъкъ, -ыи *прил.* нисък. гр. κονδοειδής. 6, 10, 19, 24, 31, 36, 38, 41, 44, 46, 48, 58.

нога, -ы *ж.* малыма ногама (μικρόπους). 36.

носъ, -а *м.* нос. великъ тѣломъ и очима и носомъ, добрымъ носомъ (εὔρινος), на носѣ имꙋщи ѕнамениѥ. гр. Ø. 7, 16, 44, 55.

нѣморѣчивъ, -ыи *прил.* заекващ, пелтек, имащ дефект в говора. гр. ψελλός. 46.

обоусѣвати, -аѭ, -аеши *несв.* с наболи мустаци. обоусѣваа. гр. ἀρχιγένειος. 30.

отроковица, -ѧ *ж.* дева, девица. гр. κόρη. 5, 37.

око, очесе *ср.* око. добрыма очима, великъ тѣломъ и очима и носомъ, малыма очима. гр. ὀφθαλμός. 4, 10, 11, 15, 16, 18, 28, 33, 40, 43, 46, 48, 49, 55.

плосколикъ, -ыи *прил.* вж. плосколиць. 3.

плосколицꙗ, -ии *прил.* имащ широко лице. гр. πλατόψις. 19, 27, 31, 48.

плоскомѫдръ, -ъıи *прил.* много мъдър, изключително мъдър. гр. φρόνιμος. 43.

плоскъ, -ъıи *прил.* широкоплещест, набит. гр. πλατύς. 46.

плънъ, -ъıи *прил.* пълен, набит. плънома оуинма (гр. Ø). гр. στρογγυλός. 5, 10, 11, 13, 15, 18, 28.

плъть, -и *ж.* плът. млада плотию (гр. Ø), чистою плотїю (λευκόχρους). 4, 37, 44.

плѣшивъ, -ъıи *прил.* плешив. гр. φαλακρός. 44, 48.

плѣщистъ, -ъıи *прил.* широкоплещест. гр. πλατύς. 19.

погрѫбльнъ, -ъıи *прил.* леко прегърбен, изгърбен. погроубленъ. гр. ὑπόκυρτος. 28.

посмѧдати, -аѭ, -аеши *несв.* потъмнявам. посмѧдающе сѧ брадою рѹсою (ξανθοαρχιγένειος), посмѣдающь оусомъ (ἀρχιγένειος) с току-що наболи мустаци. 23, 28.

посоуплєнъ, -ъıи *прил.* намръщен. гр. Ø. 15, 27.

прильпьнъ, -ъıи *прил.* лепнещ. прилєпномъ ꙗзыкомъ (ψελλός) заекващ, пелтечещ. 26.

прорицати, -аѭ, -аеши *несв.* предричам. вьсе прорицающи (πάντα προλέγουσα). 36.

простъ, -ъıи *прил.* обикновен, прав. просты власы (ἁπλόθριξ). 13, 14, 18, 29, 38, 40, 51.

простовласъ, -ъıи *прил.* с права коса. гр. ἁπλόθριξ, ὀπισθόκομος. 7, 17, 46.

просѣдъ, -ъıи *прил.* прошарен, с прошарена коса. просѣдъ главою и брадою. гр. μιξοπόλιος. 14, 41, 44, 45.

прьси, -ии *ж., мн.* гърди, гръден кош. благами пръсьми (εὔστηθος), добрыма пръстма (вм. пръсьма) (εὔστηθος); широкыми пръсми гр. Ø). 27, 31, 47, 49.

прьсистъ, -ъıи *прил.* широкогръд, с голям гръден кош, широкоплещест. гр. Ø. 1, 10, 11.

прѣдобръ, -ъıи *прил.* предобър, твърде хубав. тѣломъ предобра (εὔστολος). 4.

пьсати, пишѫ, -шеши *несв.* пиша. пиша несъблазнено (ἀγράμματος) пишещ неграмотно. 58.

радостивъ, -ъıи *прил.* любезен, очарователен, обаятелен. гр. εὐχαρής. 4, 7, 30, 35, 37.

рать, -и *ж.* на ратехъ вж. нароуитъ.

роумѣнъ, -ъıи *прил.* румен, имащ здрав вид, цъфтящ. рѹмѧнъ (μελίχρους), рѹмѧнымъ лицемъ (ἀνθηροπρόσωπος), рѹмѧныма ланитома (γελασίνας ἔχουσα ἐν ταῖς παρειαῖς), рѹмѧныма оустнама (ἀνθηρόχειλος). 7, 10, 12, 22, 25, 35, 37, 40, 44.

роусовласъ, -ъıи *прил.* русокос, рус. роусовласа нажелть (ὑπόξανθος) русовата, леко руса, рижевата. 4.

роусъ, -ъıи *прил.* рус, светъл. рѹса власы (οὐλόθριξ), роусою брадью (ὑπόξανθος), роусома бровма (ξάνθοφρυς). 7, 11, 16, 23, 28, 29, 34, 36.

роусъвласъ, -ъıи *прил.* русокос, светлокос. рѹсавласа. гр. ξανθόκομος. 6.

рѣдобрадъ, -ъıи *прил.* имащ рядка брада. гр. σπανὸς τὸ γένειον. 3, 11.

рѣчь, -и *ж.* реч, говор. рѣчью на Рѹмьско сѧ съвращающа с дефект в говора. гр. Ø. 58.

сильнъ, -ъıи *прил.* силен. силенъ крѣпостїю (δυνατὸς ἐν ἰσχύϊ). гр. εὐσθενής. 3, 12, 13, 22, 26, 30.

сладъкъ, -ъıи *прил.* приятен, ласкав, мил, кротък. гр. γλυκύς. 44.

смаглъ, -ъıи *прил.* мургав, с тъмен цвят на кожата. гр. μελάγχροος. 3, 8, 13, 20, 26, 27, 35, 39.

смѣхливъ, -ъıи *прил.* весел. смѣхлива. гр. φιλόγελως. 7.

срѣдовѣчь *прил., неизм.* в разцвета на силите, на средна възраст. гр. ὡραῖος. 34.

срѣдьнь, -нн *прил.* среден на ръст. гр. διμοιριαῖος, τέλειος. 3, 11, 14, 20, 27, 35, 39, 43, 47, 50, 54, 57.

старъ, -ъıн *прил.* стар, възрастен. гр. γέρων. 39.

страшнвъ, -ъıн *прил.* боязлив, страхлив. гр. δειλός. 30, 47.

строннъ, -ъıн *прил.* подреден, дисциплиниран. гр. εὔθετος, εὔτακτος. 20, 42.

стрѣльць, -а *м.* стрелец. стрѣлець лѣпъ (? ἀπονενοημένος πολεμιστής). 20, 30.

соусобрадъ вж. сѫсобрадъ.

соусъ вж. сѫсъ.

сѫсобрадъ, -ъıн *прил.* с раздвоена брада. гр. Ø. 15.

сѫсъ, -ъıн *прил.* с раздвоена брадичка (във формата на обърнато "М"). гр. Ø. 14, 15.

съвраштати сѧ, -аѭ сѧ, -аѥши сѧ *несв.* тук: имам дефект в говора. вж. рѣчь. 58.

съмотрнлнвъ, -ъıн *прил.* точен, улучващ без пропуск. стрѣлець смотрнлнвъ (τοξότης εὔστοχος). 30.

съмъıсльнъ, -ъıн *прил.* здравомислещ, благоразумен, сдържан. смысленъ. гр. σώφρων. 2, 3, 20, 31.

съмъıсль *прил., неизм.* благоразумен, здравомислещ. смы́слъ. гр. φρόνιμος. 28.

състроннъ, -ъıн *прил.* добре сложен, с добро телосложение. състроенъ. гр. Ø. 13.

съсата, -аıа *прил.* с големи гърди, гърдеста. гр. Ø. 1.

сѣдъ, -ъıн *прил.* белокос, беловлас, побелял. весь сѣдъ, сѣдъ главою. гр. ὁλοπόλιος, πολιός. 24, 25, 42, 43, 48.

творъ, -а *м.* конструкция, външност. моужескымъ творомъ (ἀνδροειδὴς τὴν πλάσιν) с мъжка конструкция. гр. πλάσις. 36.

тнхъ, -ъıн *прил.* спокоен, тих. тнхнмъ лнцемъ (гр. Ø). гр. γαληνότατος. 14, 41.

тлъстъ, -ъıн *прил.* пълен, масивен, тучен. гр. Ø. 12.

тънъконосъ, -ъıн *прил.* с тънък, изящен нос. тонконоса. гр. λεπτόρινος. 8.

тънъкъ, -ъıн *прил.* тънък, изящен. тон'кнмъ лнцемъ (μικρόσιμος), тонкымъ лнцемъ (λεπτοχαράκτηρος). гр. λεπτός. 8, 18, 24, 28, 33, 33, 35, 37, 38, 39, 40, 42.

тъщнвъ, -ъıн *прил.* жив, енергичен, деен. гр. γοργός. 35.

тѣло, -а *ср.* тяло. велнкъ тѣломъ, тѣломъ высокъ, тѣломъ ннзъкъ, тѣломъ срѣднїн, тѣломъ добръ, тѣломъ на четвертн крѣпокъ, чнсть тѣломъ, тѣломъ предобра. гр. ἡλικία, ἰδέα, θέα. 3, 4, 11, 13, 14, 15, 16, 25, 43, 44, 50, 53, 54, 57, 58.

тѧжькогласьнъ, -ъıн *прил.* имащ плътен, нисък глас. гр. βαρύφωνος. 26.

оукротнтн сѧ, -щѫ сѧ, -тншн сѧ *св.* успокоявам се. скоро сѧ оукротѧ бързо успокояващ се. гр. ἀνακαθήμενος. 43.

оуста, -ъ *ср., мн.* уста. мала оусты (ἀνθηρόχειλος букв.: с цъвтящи устни) с изящни устни. 37.

оустьнатъ, -ъıн *прил.* имащ месести, дебели устни. гр. Ø. 3.

оустьна, -ъı *ж.* устни. ρѹмѧныма оустнама (ἀνθηρόχειλος) със сочни устни. 37.

оусъ вж. ѫсъ

оутрь, -н *ж.* дреха. бѣ же Текомнса възрастомъ бѣлѹ оу́трь носѧщн (? ἣν δὲ ἡ Τέκμησσα τῇ ἡλικίᾳ εὔστολος). 8.

храбръ, -ын *прил.* храбър, смел. гр. πολεμιστής. 10, 11, 12, 13, 15, 17, 22, 23, 26, 28, 29.

хытръ, -ъıн *прил.* искусен, отявлен. гр. ἄριστος. 24.

цѣломѫдръ, -ъıн *прил.* здравомислещ, благоразумен, сдържан. цѣломоудръ. гр. Ø. 15.

чистъ, -ъıн *прил.* бял, чист. чиста ѕѣло, чиста акы снѣгъ (λευκὴ ὡσεὶ χιών), чистою плотїю, чисть тѣломъ, чистымъ лицемъ. гр. λευκός. 4, 5, 6, 7, 9, 11, 12, 14, 19, 23, 24, 28, 30, 31, 36, 37, 44, 50, 55.

чрьмьнъ, -ъıн *прил.* риж, червенокос. чрьменъ, чрмень. гр. πυῤῥόθριξ, πυῤῥάκης. 23, 31, 47, 48.

чрьноволасатъ, -ъıн *прил.* вж. чрьноволасъ. 30.

чрьноволасъ, -ъıн *прил.* чернокос. гр. μελάνθριξ. 8, 9, 20, 22, 29, 37.

чрьнъ, -ъıн *прил.* черен. просты власы чръны (гр. Ø), чрънама зѣницама (μελάγκορος). 13, 19, 30, 36, 38.

чрѣватъ, -ъıн *прил.* имащ шкембе, шкембелия. чревать. гр. προγάστωρ. 48.

чрѣвитъ, -ъıн *прил.* имащ шкембе, шкембелия. чревитъ. гр. Ø. 14.

чѧстобрадъ, -ъıн *прил.* имащ гъста брада. гр. δασυπώγων. 22.

чѧстъ, -ъıн *прил.* чест, гъст. чѧстъ бровьма, чѧстома бровма (σύνοφρυς) със сключени вежди, чѧсты просѣдъ (гр. Ø) силно прошарен. 7, 14, 25.

чьтивъ, -ъıн *прил.* почтителен. гр. Ø. 55.

чюдьнъ, -ъıн *прил.* чуден, прекрасен. чюденъ взоръ имоуши въ женахъ (φοβερὸν θέαμα εἰς γυναῖκας). 4.

широкъ, -ъıн *прил.* широк. широкыми пръсми (гр. Ø) с широка гръд, с голям гръден кош. 49.

ѫсъ, -а *м.* мустак. посмѣдающь оусомъ (гр. ἀρχιγένειος). 28.

юнъ, -ъıн *прил.* млад. гр. Ø. 55.

ıасьнъ, -ъıн *прил.* ясен, разбираем. ıасѣнъ беседою отъ свѧтого доуха (φθεγγόμενος ὑπὸ πνεύματος ἁγίου). 43.

ѩзыкъ, -а *м.* език. прилепномъ ıазыкомъ (ψελλός) заекващ, пелтечещ. 26.

PORTRAIT DESCRIPTIONS AND PERSONAL CHARACTERISTICS IN JOHN MALALAS' *CHRONOGRAPHIA*

Dimiter Peev (Sofia)

Summary

The article deals with so-called by Hunger *somatopsychogrammata* in Old Bulgarian translation of *Chronographia* by John Malalas. There are 56 physical and psycho-ethic personal descriptions in Old Bulgarian version. Their non-satisfactory representation in existing Old Slavonic manuals and dictionaries led me to the idea of collating of Old Bulgarian and Greek texts of the descriptions. Some etymological notes were provided to lexemes with obscure meaning. The results of the research are presented in a small dictionary of all *somatopsychogrammata* (Supplement 2).